

Душан Р. Стефановић¹
Универзитет у Приштини
са привременим седиштем
у Косовској Митровици
Филозофски факултет

УДК 929:82(082) Ђорац М.(049.32)
Приказ
Примљен: 30. јуна 2021.
Прихваћен: 5. јула 2021.
DOI: <https://doi.org/10.46630/gsrj.19.2021.29>

ЗБОРНИК РАДОВА У ЧАСТ ПРОФ. ДР МИЛОРАДА ЂОРЦА

Милорад Ђорац – педагог и научни радник, ур. Голуб Јашовић.
Косовска Митровица: Филозофски факултет, 2018.

Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици крајем 2018. године објавио је на иницијативу наставника и сарадника са Катедре за српски језик и књижевност тематски зборник под називом *Милорад Ђорац – педагог и научни радник*. Идеја за формирање овог зборника потекла је поводом обележавања двадесете године од упокојења Милорада Ђорца, професора Катедре за српски (тада српскохрватски) језик и књижевност, чија изношења о предмету стилистике као научне дисциплине јесу веома значајна за србистику и на чијим је темељима уведена Стилистика српскохрватског језика као посебан предмет на Одсеку за српски језик и југословенску књижевност на Филозофском факултету у Приштини, а који се и данас изучава на Филозофском факултету у Косовској Митровици.

Поред наставника и сарадника са Катедре за српски језик и књижевност, формирању Зборника, чији је уредник Голуб Јашовић, одазвали су се и научни радници из Скопља, Никшића, Ниша, Београда, Крушевца, Пожаревца, Новог Пазара и Алексинца. Зборник, обима 350 страна, садржи 25 стручних радова из области лексикографије, лексикологије, стилистике, синтаксе, ономастике, дијалектологије и језичке дијакроније. Као посебни прилози објављени су библиографија радова проф. др Милорада Ђорца, чији су састављачи Милица Дејановић и Голуб Јашовић, текст Хасније Муратагић Туне о проф. др Милораду Ђорцу преузет из приштинског *Јединства* и интервју који су са тада својим професором објавили Ненад Новаковић и Голуб Јашовић у студентском листу *Ново свет* у Приштини.

Као што је донекле и пракса у оваквом типу публикација, Зборник отвара биографија са библиографијом професора Ђорца (4–12) Милице Дејановић и Голуба Јашовића. Састављањем библиографије проф. др Милорада Ђорца указује се на његов значај у свету лингвистике, а посебно на његов допринос изучавању проблема књижевног језика. Библиографија његових радова дели се на три целине: 1) монографије; 2) научни и стручни радови објављени у часописима и зборницима; 3) преводи.

¹ dusan.stefanovic@pr.ac.rs

У раду „Фонетско-фонолошки систем вокала говора Потарја“ (13–38) аутора Драге Бојовић описује се вокалски систем Потарја, ширег подручја тока реке Таре. Иако је гласовни систем овог подручја углавном стабилан, Драга Бојовић наводи да је једна од промена која одступа од система у том подручју контракција у корист вокала *o* у примерима типа: *крђ*, *жђ*. У подручју мешаних говора учесталија су вокалска померања, нарочито вокалске редуције и елизије унутар речи, а, такође, у говору прелазног типа забележен је још и отворенији изговор вокала *a* у примери *ма'рака*.

Недељко Богдановић у раду „Диференцијалност дијалекатских речника“ (39–46) коментарише предговор Александра Белића у *Речнику косовско-метохиског дијалекта* Глигорија Глише Елезовића са становишта праксе приликом израде дијалекатских речника српског језика која следе за Елезовићевим.

Недељко Богдановић са Мирјаном Илић у коауторском раду под називом „Те, овамте, елате“ (47–54) указује на употребу „облика“ -те у народним говорима. Овај „облик“ јавља се у три форме: 1) као регуларно *те* (-те као формант за грађење облика за друго лице множине презента и императива, а у саставу -сте и за грађење аориста и имперфекта, али и *те* као последични везник); 2) као секундарни облик (*те* < ете); 3) као аналошка употреба (*ела-те* и сл.).

Драгана Исаиловић се у раду „Патронимија Крушевца од 1837. до 1843. године“ (55–66) бави проучавањем презимена у Крушевцу у периоду након ослобођења Крушевца од турске власти. Забележена су презимена настала од личних имена, од личних надимака, од топонима и презимена нејасне мотивације. Овај рад представља допринос српском историјском и ономастичком наслеђу крушевачког краја.

Први синтаксички рад у Зборнику јесте рад „Употреба партикуле *чак* у савременом српском језику“ (67–79) Ане Јањушевић Оливери. Она у раду испитује партикулу *чак* са синтаксичког, семантичког и прагматичког аспекта. Наводи да ова партикула најчешће стоји уз предикат, а тек онда уз адвербијале и атрибуте. Такође, може појачавати и проширивати садржај зависних клауза или напоредних клауза у низу. У интензификаторском споју са *чак* *и/ни* партикула *чак* сведена је на знак којим се исказује неочекиваност, док се значење проширивања везује за партикулу *и/ни*.

Још један рад из области ономастике јесте рад Голуба Јашовића „Ономастика косаничког села Рача“ (81–112). Аутор је пописао комплетан ономастички материјал, почев од микротопонимије, преко породичних надимака, личних мушких и женских имена, презимена, па све до хипокористика и мушких и женских личних надимака. Уз неколико напомена о куршумлијском селу Рача, а поред кратке семантичке и творбене анализе регистрованих онима, састављен је и речник свих ономастичких категорија.

Славица Јовановић у раду „Лични надимци ученика Пожаревачке гимназије“ (113–128) обухвата личне надимке средњошколаца узраста од 14 до 18 година из 24 одељења Пожаревачке гимназије. С обзиром на то чиме су

надимци мотивисани, грађа је класификована у 20 група. Најбројнији су надимци мотивисани презименом или породичним надимком (45 примера). Као прилог, уз овај рад формиран је и речник мушких и женских надимака ученика Пожаревачке гимназије.

Рад Милоша Ковачевића „Стилистички доприноси Милорада Ђорца“ (129–144) није ништа друго до указивање на развојни пут Ђорчевих стилистичких идеја и резултата. Поредбеном анализом Ђорчевих монографија *Језик и стил Михаила Палића* (1968), *Лингвистичко-стилистичка истраживања* (1974), *Стилистика српскохрватског књижевног језика* (1974) и *Метафорски лингвостилеми* (1982) истиче се то колики је траг Милорад Ђорца оставио за собом у српској стилистичкој литератури.

Ненад Кебара у свом раду „Формулација познате чињенице – *Оглед из философије језика*“ (145–157), поредећи рад Ненада Кебаре *Модел света у српској књижевној свести* (2014) и рад *Компаративна анализа Ахмеда Нурудина и Фауста кроз Кјеркегорову филозофију, или да ли је човек на губитку* (2015) указује на начин формулације познатих чињеница и тиме покреће питање о чувању ауторства, преузимању делова текста, па и начину читаве језичке целине.

Рад Веселинке Лаброске под називом „Израђивање на семантичката категорија дистанца во македонскиот и во српскиот језик“ (159–166) објављен је на македонском језику. У овом раду анализира се начин изражавања семантичке категорије удаљености у српском и македонском језику. Посебан је акценат стављен на употребу старословенског перфекта глагола као специјализованог облика „препакивања“ у македонски језик чиме се праве одговарајуће паралеле у српском језику.

Драган Лилић у раду „Фразеолошке модификације у коментарима читалаца у електронском издању дневних новина *Блиц*“ (167–178) анализира стилске поступке употребе фразеологизма у електронском издању дневних новина *Блиц*. Реч је о модификацијама фразеологизма, које, између осталог, обележава креативност, о феномену језика у употреби.

Рад „О називима посуда за ракију у Војводини и северној Метохији (једно кратко поређење“ (179–188) јесте рад Бранкице Марковић у којем она на основу грађе са терена упоредо анализира називе посуда за ракију у Војводини поредећи их са грађом из монографије *Терминологија куће и покућства у северној Метохији* и из *Речника говора северне Метохије* Милете Букумирића. Грађа је подељена у три тематска поља: 1) посуде у којима се држи ракија/ комина/ кљук; 2) делови посуде у којој се држи ракија – делови бурета; 3) судови у којима се држи и из којих се пије ракија. У раду се лексичко-семантичком анализом указује на сличности и разлике, којих је више, у Војводини и северној Метохији.

Јордана Марковић формирању Зборника допринела је радом „Диглосија у говору Влаха у Србији“ (189–202). Говор Влаха интересантан је из

разлога што су Власи обично билингви и служе се трима идиомима – народним влашким, народним српским и стандардним српским. Аутор закључује да се говорници служе одређеним идиомом у зависности од тога који се у конкретној говорној ситуацији сматра престижнијим, односно, служе се оним идиомом који ће их у датој ситуацији представити престижнијим говорником.

Јадранка Милошевић у свом раду „Језик и утицај туђих речи“ (203–211) посвећује пажњу приливу англицизама у српски језик кроз друштвену мрежу Фејсбук и проблему који језик средстава масовне комуникације носи са собом. На основу прикупљене грађе долази се до закључка да се у савременој комуникацији уочава нестандардна, стилски маркирана и жаргонска лексика са бројним ортографским и синтаксичким погрешкама. Такође, један од закључака јесте и тај да сви органи система, почев од државе, преко стручних и научних институција, па до медија, треба да се укључе у очување језичког и националног идентитета.

У раду „Типови туђег говора у роману *Зло прољеће* Михаила Јалића“ (213–222) Милице Мимовић издвојени су и описани основни типови туђег говора са граматичко-стилског становишта. У роману су пронађени следећи типови туђег говора: 1) прави управни говор; 2) уведени слободни управни говор; 3) неуведени управни говор; 4) фрагментарни управни говор; 5) неконекторски управни говор; 6) полуслободни неуправни говор. Најфреквентнији је уведени слободни управни говор, што се сматра последицом доминантне дијаложке форме приповедања.

Драгана Новаков у раду „Језик и писмо *Псалтира* из прве трећине XVIII века“ (223–228) наводи особности језика и писма регистроване у овом споменику. *Псалтир* је писан српскословенским језиком, а од језичких одлика регистроване су одлике карактеристичне за српску редакцију старословенског језика. Оно што је важно јесте то да се у *Псалтиру* јавља и продирање рускословенских језичких елемената.

Упливом различитих термина у штампаним рекламним текстовима бавио се Ђорђе Оташевић. Његов рад „Термини као експресивно средство у рекламним текстовима на српском језику“ (229–236) заснован је на анализи рекламних текстова објављеним после 2000. године. Као најбројнији издвајају се медицински, хемијски, технички, козметички, као и термини индустрије модне одеће и обуће. Употреба различитих научних и ускостручних термина доказује њихову експресивност у рекламним текстовима на српском језику.

Веселин Петровић у раду насловљеном „Фонетске и акценатске карактеристике села Точилово (код Пријепоља)“ (237–245) даје кратак опис главних фонетских и акценатских особина говора овог пријепољског села. Долази се до закључка да је вокалски систем стабилан, консонантски систем не познаје супституцију африката *ч* и *џ* другим, палаталнијим паром *ћ*,

ђ, а говор Точилова одликује се и четвороакценатским системом без силазних акцената ван почетног слога, што је и типична особина источнохерцеговачких говора.

Прикупљањем и бележењем шумарске лексике Сиринићке жупе бави се Емилија Редић у свом раду „Попис шумарске и њој сродне лексике Сиринићке жупе“ (247–261). Прикупљена лексика представљена је у виду речника, а добијена грађа показује то да се највећи број лексема односи на именовање алата и радњи које су везане за обрађивање посеченог дрвета. Радови оваквог типа важни су за лингвистику из простог разлога што процес технологизације, који захвата све сегменте друштва, утиче и на промене на лексичком плану.

Марија Рушић у раду „Конектори у *Ex Pontu* Иве Андрића“ (263–277) открива и класификује конекторе у збирци поетско-прозних текстова *Ex Ponto* Иве Андрића. Конектори, у које спадају независни везници, речце и поједини прилози, посматрани су са формалног, семантичког и прагмалингвистичког аспекта. Сви конектори подељени су према семантичком критеријуму, а издвајају се: 1) копулативни конектори; 2) дисјунктивни конектори; 3) адверзативни конектори; 4) адитивни конектори; 5) експликативни конектори; 6) амплификативни конектори.

Душан Стефановић радом „Творбени модел(и) једне лексеме“ (279–286) испитује начине творбе именовања предмета којим се убијају мушице на простору Алексиначког Поморавља. Аутор наводи 20 различитих лексема са истим значењем које се творе помоћу 3 суфикса: 1) *-(л)ица*; 2) *-аљка*; 3) *-ач*, а као најфреквентнија именица за именовање поменутог предмета користи се *тепалица*. Овим радом дат је допринос изучавању дијалекатске творбе, која не привлачи пажњу лингвиста у оноликој мери колико би требало.

Јелица Стојановић у раду „Морфолошке карактеристике именица у *Паштровским исправама* (16. вијек)“ (287–295) испитује документа из Паштровића из 16. века. *Исправе* садрже велики број архаичних форми, а поред појединачних именица и њихових облика, пажња је посвећена и двојинско-множинском укрштању и прерасподели наставака. Потврђена је теза да утицај двојине на множинска једначења касније условљава једнакост генитива и локатива, али и почетак једначења датива и инструментала.

Рад Селене Станковић „*La morphosyntaxe du pronom personnel de la 3^e personne du singulier en francais et en serbe*“ (297–312) објављен је на француском језику. У раду се анализирају морфосинтаксичке карактеристике француске и српске личне заменице 3. лица једнине у поређењу са одговарајућим облицима за 1. и 2. лице. Посебна пажња посвећена је указивању на сличности и разлике ове заменице у српском језику са њеним француским еквивалентом.

Још један рад на македонском језику јесте рад „Општествено-културните врски на Македонците со Србија од крајот на 17 до средината на

20 век“ (313–331) аутора Станислава Станковића. Аутор у раду говори о друштвено-културним односима Македоније и Србије од краја 17. до средине 20. века и истиче да се крајем 19. века примећује и нови тренутак у културном и политичком развоју Македонаца и да се развија „македонски сепаратизам“. Као показатељ добрих односа Србије и Македоније у то доба истичу се, између осталог, и многобројни књижевни ствараоци који су писали на српском језику, а аутор посебно издваја само неке од њих: Блажа Конеског, Војислава Илића, Тому Смиљанића и др.

Рад Србијане Чеперковић „Лингвостилистичка анализа у рекламама за *Schweppes*“ (333–342) још један је у којем се анализира рекламни корпус. Грађа за рад преузета је са друштвених мрежа Фејсбук и Инстаграм и са сајта најстаријег газираног напитка. Поред контраста, у рекламама су уочене и стилске фигуре метонимија, поређење, као и емфаза која има функцију привлачења пажње. Повезаност реклама и језика лежи у томе што је од велике важности на који ће начин реклама представити дати производ из трговачке индустрије, те се самим тим мора водити рачуна о језичким законитостима.

На крају Зборника, као два посебна прилога, налазе се текст Хасније Муратагић Туне под називом „Професор др Милорад Ђорац“ преузет из приштинског *Јединства* и интервју који су са професором Ђорцем радили Ненад Новаковић и Голуб Јашовић. Интервју под називом „Рад је извор свих људских задовољстава“ ученици проф. др Милорада Ђорца објавили су у, тада актуелном, студентском листу *Ново свет* у Приштини.

Ово је други зборник радова који наставници са Катедре за српски језик и књижевност посвећују својим професорима, након што су 2010. године објавили зборник радова у част проф. др Милосава Вукићевића. Проф. др Милорад Ђорац провео је читав свој радни век на Филозофском факултету, а његове колеге су му се на овај начин одужиле за сав његов допринос науци. Најважније од свега било би то да зборник радова *Милорад Ђорац – педагог и научни радник* својим обимом и квалитетом свакако завређује пажњу лингвиста.